دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر فصلنامه ی
علمی فضای جغرافیایی

دوره بیست و پنجم، شماره ۹۰
تابستان ۱۴۰۴، صفحات ۱۱۴-۹۷

شه بخش رئیسی[1]*

شناسایی شهر خلاق با رویکرد آینده‌پژوهی شهر چابهار در افق ۱۴۳۰

تاریخ دریافت: ۱٤۰۳ /۰۵/۲٦ تاریخ پذیرش: ۱٤۰٤/۰۷/۰۹

چکیده:

حرکت به سمت ایجاد و تحقق شهر خلاق به دلایل جایگاه شهر به عنوان محل شکل‌گیری بسترهای جامعه دانایی، اهمیت و محور بودن شهرها در توسعه اقتصادی بسیار ضروری و مهم است. این تحقیق درصدد است که وضعیت آینده شهر خلاق چابهار را با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی در افق ۱٤۳۰ بررسی نماید. روش پژوهش، توصیفی – تحلیلی و از نظر نوع تحقیق کاربردی و از نظر ماهیت، اکتشافی است. اطلاعات مورد نیاز از طریق مطالعات پیمایش و اسنادی جمع‌آوری گردید. در روش پیمایش از تکنیک دلفی در قالب گروه ۲۲ نفره خبرگان (مسئولان، کارشناسان و دانشگاهیان متخصص در حوزه‌های جغرافیا، شهرسازی و آینده‌پژوهی) استفاده گردیده است. برای تحلیل داده‌ها و اطلاعات از روش تحلیل اثرات متقابل در نرم افزار میک‌مک (Mic Mac) بکار گرفته شد. نتایج پژوهش حاکی است که ابتدا ٤۹ عامل بعنوان عوامل کلیدی در ۷ بعد؛ تسهیلات و خدمات کارکردی، گردشگری، اوقات فراغت و رفاهی، حمل و نقل، طبقه خلاق، زیست‌محیطی، سیاسی و بهداشتی و اجتماعی؛ موثر به آینده شهر خلاق چابهار شناسایی شد. بر اساس نتایج، ۱٦ عامل اصلی به عنوان پیشران کلیدی در شکل گیری شهر خلاق با رویکرد آینده‌پژوهی شهر چابهار مورد شناسایی و مشخص گردید.

کلیدواژگان: شهر خلاق، آینده‌پژوهی، میک‌مک، شهر چابهار.

[1] دانشگاه فرهنگیان،زاهدان،ایران

[Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir on 2026-10-31]

[DOI: 10.83252/geospa.2025.2.4154]

مقدمه و بیان مساله

شهرها همیشه مراکزی برای ابداع و نوآوری خلاقیت هستند (صفایی‌پور و حاجی‌پور، ۱٤۰۱: ۵)؛ و برای اینکه بتوانند به طور موثری تقاضاهای در حال تغییر امروزی را برآورده سازند، نیازمند تفکر خلاق، وجود فضاها و محیط‌های شهری جذاب و خلاق و رهبری خلاق هستند (Mouratidis, 2021: 22). حرکت به سمت ایجاد و تحقق شهر خلاق به دلایل جایگاه شهر به عنوان محل شکل‌گیری بسترهای جامعه دانایی، اهمیت و محور بودن شهرها در توسعه اقتصادی بسیار ضروری و مهم است (موسوی، ۱۳۹۳: ۱۹). در این نگرش، فرهنگ پایه اصلی توسعه محسوب می‌شود (بیک‌بابایی و حسینی‌مطلق، ۱٤۰۲: ٦۸)؛ به طوری‌که، امروزه، در سطح جهانی سازمان فرهنگی و تربیتی ملل متحد (یونسکو) با استفاده از شاخص‌های شهر خلاق، سالیانه شهرهای جهان را مورد سنجش و ارزیابی قرار داده و فهرست شهرهای خلاق را در حوزه‌های مختلف ادبی، هنری، فرهنگی، تاریخی و... منتشر می‌کند (صفایی‌پور و جعفری، ۱٤۰۰: ۱۱۱). در همین راستا، حرکت به سمت تحقق شهر خلاق، برخورداری اقتصادی، شهر دانش، شهر اکولوژیک، شهر متصل، شهر پیشرو و استفاده بهینه از منابع منجر به ارتقاء کیفیت زندگی و زیست‌پذیری شهر کمک خواهد کرد (امیرسروری و رمضانی، ۱٤۰۲: ۱۱۱). ایجاد فضای مطلوب شهری، نیازمند بهره‌گیری از دانش‌ها و مهارت‌های بومی و محلی است. مامفورد[1] معتقد است در شهر اولیه روابط زیادی وجود داشت که منجر به نوآوری‌های اجتماعی و خلاقیت در زندگی شهری می‌شد. از نظر وی؛ شهر محل تجلی تمدن است که طی قرن‌ها، نوآوری‌های زیادی را پدید آورده است. وجود فضای عمومی مطلوب در شهر می‌تواند بستر مناسبی برای جذب طبقه خلاق و بروز فعالیت این گروه اجتماعی را فراهم کند (اکراسردشتی و سجادزاده، ۱٤۰۰: ۱۷۰). گاهی اوقات شهروندان می‌توانند شاهد رشد سریع یک شهر و حرکت به سوی پراکندگی شهری باشند که بسیاری از ویژگی‌های اصلی خود را در بین حومه‌های جدید از دست می‌دهند به گونه‌ای که، هزینه‌های زندگی افزایش پیدا می‌کند. در این زمان، مدیران شهری اقداماتی نظیر اجرای برنامه‌های مؤثر کاربری زمین، منطقه‌بندی و استفاده مجدد از زمین‌های رها شده در مرکز شهر، جهت رسیدگی به این مشکلات انجام می‌دهند (Florida, 2004: 25). در رویکردهای نوین به شهر، شهر خلاق به عنوان یک روش راهبردی در عرضه تفکر مطرح شده است (محمدی‌کوچه‌باغ و همکاران، ۱۳۹۹: ۷٦۸). شهرهای خلاق، شهرهایی هستند که قادرند راه‌حل‌های جدیدی برای مشکلات روزمره‌شان ارایه نمایند (نورایی و سراییان، ۱٤۰۱: ۳۹۷). با وجود نوپا بودن مفهوم شهر خلاق، در مدت زمان کوتاه به یکی از کاربردی‌ترین نظریه‌های حوزه مطالعات شهری بدل شده و یکی از معدود موضوعاتی است که در خصوص ضرورت توجه به آن در بین تمامی پژوهشگران اتفاق‌نظر وجود دارد (Wan and Choi, 2022: 377). جهت توسعه شهری خلاق، نیازمند شناسایی و تعیین عناصر کلیدی شهر خلاق هستند تا از طریق اتکاء به نیروهای پیشران، شهرها را از حالت ایستا خارج کرده و به شهرهای پویا و زنده تبدیل نمایند (مجنونی‌توتاخانه، ۱۳۹۹: ۷٦). چابهار به عنوان یک شهر در جنوب شرق کشور، به عنوان یک مقصد گردشگری دارای پتانسیل‌های فراوانی در زمینه‌های طبیعی، فرهنگی، اجتماعی

[1]-umford

[Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir on 2026-10-31]

[DOI: 10.83252/geospa.2025.2.4154]

و غیره است که با رشد و گسترش این پتانسیل‌ها در زمینه گردشگری می‌تواند به عنوان یک قطب گردشگری در ایران و جهان فعالیت کند. از جمله جاذبه‌های گـردشگـری شهر چابهار می‌توان به **جاذبه های طبیعی مثل : ساحل صخره ای ، گلفشان ها ، جنگل های حرا ، تالاب صورتی ، کوههای مریخی ، گرزدیوها ، تمساح پوزه کوتاه ، موج فشان ها ، طلوع و غروب خورشید ، ساحل لاک پشت ها ، غار تیس و ... همچنین جاذبه های تاریخی مثل قلعه ها ، گورستان ها و خانه های تاریخی** اشاره کرد. برخـورداری ایـن شـهر از مراکز تجاری و فرهنگی و مراکز آموزش عـالی متعـدد نیز موجب جذب جمعیت شده است. این شهر از یک سو، تنوع اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، تاریخی، قومی و نژادی دارد و از سوی دیگر، با مسایل و مشکلاتی مانند توسعه بی‌رویه، افزایش جمعیت، نابرابری‌های اجتماعی، کیفیت پایین زندگی، بحران‌های محیطی و زیست‌محیطی و غیره مواجه است که در افزایش جمعیت و رشد پدیده شهرنشینی ریشه دارد. بنابراین، می‌توان با مزیت‌های نشات گرفته از شهر خلاق و ایجاد نوآوری، ضمن تعدیل آثار منفی بر این شهر، تفکر حاکم بر برنامه‌ریزی شهری را به سوی برنامه‌ریزی بر مبنای استفاده از نیروهای خلاق و نوآور سوق داد. همچنین، می‌توان به نوعی نابرابری‌های اجتماعی در آینده را از بین برد و توانایی شهر را برای حرکت سازنده و همگام با دیگر شهرهای توسعه‌یافته و خلاق افزایش داد. در همین جهت، نیاز به پژوهش در مباحث شهر خلاق شهر چابهار با استفاده از نرم‌افزار آینده‌پژوهی[1] طی ۳۰ سال آینده (۱۴۳۰) از اهمیت قابل‌توجهی برخوردار است. پژوهش حاضر با هدف شناسایی شهر خلاق با رویکرد آینده‌پژوهی در شهر چابهار تنظیم گردیده است.

پیشینه نظری

نظریه «شهر خلاق»[2] یکی از جدیدترین و نوپاترین نظریه‌های مرتبط با مباحث شهرسازی نوین است که در کمتر از یک دهه اخیر به جد مورد توجه پژوهشگران و مدیران شهری قرار گرفته است (نادری‌دیزج و همکاران، ۱۴۰۱: ۷۲). شهر خلاق، رویکردی فرهنگی در توسعه شهری است (پورباقری و همکاران، ۱۴۰۲: ۲). شهر خلاق ابتکاری جدید برای گذار شهر از حالت ایسـتایی بـه تکامل داشته و توجه به فناوری، زیرساخت‌ها، بخش‌های تولیدی و منابع انسانی را تأکید مـی‌کند (Vickery, 2011: 4). مفهوم خلاقیت اساسا ریشه در ویژگی‌های انسانی دارد (قربانیان تبریزی و همکاران، ۱۴۰۲: ۵). این نظریه که برای اولین‌بار توسط چارلز لندری[3] مطرح شـد، بـا تغییـر رویکردهای سنتی و سلطه‌طلبانه به شهر و مدیریت شهری، محیط و بسـتری را فـراهم مـی‌نمایـد کـه در آن مسـایل شهری به صورت خلاقانه و با تفکر جمعی صاحبان اصلی فضاهای شـهری (یعنـی شـهروندان) مـورد بررسـی قـرار می‌گیرد (نژادابراهیمی و همکاران، ۱۴۰۰: ۸۸). لندری در کتاب شهر خلاق، از مراحل شکل‌گیری شهرهای معاصر سخن می‌گوید و معتقد است درباره شهرهای آینده به

[1] -Future Study
[2] - Creative cities
[3] - Landry

[Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir on 2026-10-31]
[DOI: 10.83252/geospa.2025.2.4154]

گونه‌ای متفاوت از شهرهای گذشته بیندیشیم و توجه همه نقاط شهری را به این نکته معطوف می‌سازد تا نقش و موقعیتشان را از منظر منطقه‌ای، ملی و جهانی از اول مورد بررسی‌قرار دهند (قربانی‌پارام، ۱٤۰۲: ٤۰). نظریه «شهر خلاق» در جهت یافتن پاسخی به رشد فزاینده شهرنشینی و مشکلات ناشی از آن در دهه ۱۹۸۰ مطرح و به شکل تخصصی از سال ۲۰۰۰ ایده‌پردازی درباره آن شروع و به مثابه یک ابزار برنامه‌ریزی شهری با پتانسیل کاهش مشکلات اجتماعی و اقتصادی مربوط به شهرها معرفی شد (ملامیرزایی و سجادزاده، ۱٤۰۱: ۱۳۰). مفهوم شهر خلاق بیش از دو دهه است که وجود دارد. مفهوم‌سازی خلاقیت به عنوان یک نیروی تغییردهنده قدرتمند، پویایی جدیدی را در روابط فضایی ایجاد کرده است (طهماسبی‌مقدم و همکاران، ۱٤۰۲: ۱۷۹). اولین کسی که بحث "مناطق و شهرهای خلاق" را مطرح کرد، ریچاد فلوریدا بود که در سال ۲۰۰۲ اولین کتاب خود را تحت‌عنوان class creative در آمریکا منتشر کرد و پس از آن در سال ۲۰۰۵ کتاب دیگری را برای تقویت موضوعش منتشر کرد (لطفی و عباسی، ۱٤۰۰: ۲۲). درک فلوریدا از طبقه خلاق، به دوره‌ای از حیات سرمایه‌داری مربوط می‌شود که در آرای متفکرانی نظیر کاستلز، دارندروف، مک لوهان، لش و اوری و ... با عناوینی نظیر عصر اطلاعات، عصر جامعه شبکه‌ای، عصر اقتصاد نشانه‌ها، عصر فراصنعتی و ... مطرح می‌شود (دارابی، ۱٤۰۲: ۸۲). ریچارد فلوریودا مؤلفه‌های اصلی خلاقیت شهری را شامل سه مؤلفه استعداد، فناوری و بردباری می‌داند. در بین سه زمینه، خود فلوریودا برای بردباری اهمیت بیشتری قائل است (اکبری و همکاران، ۱٤۰۱: ۳۷). دلیل اصلی توجه به ایده شهر خلاق ناشی از این است که برنامه‌ریزان و علاقه‌مندان شهر خلاق به دنبال این هستند تا شهروندان بتوانند از طریق استفاده بهینه از ظرفیت‌ها و استعدادهای موجود در شهر، زمینه را برای ارتقای کیفیت زندگی شهری و زیست‌پذیری شهری فراهم سازند (Chang, 2019: 22). در سال‌های اخیر، مفهوم شهر خلاق به یکی از مباحث پرطرفدار نزد صاحب‌نظران، محققان و تصمیم‌سازان بدل شده است؛ بطوریکه، اکثر شهرهای معتبر توجه خود را به سوی سیاست‌های شهر خلاق معطوف کرده‌اند. هم مطالعات آکادمیک و هم اسناد سیاسی بر شهرهای بزرگ و کلانشهرهایی تمرکز دارند که بتوانند آستانه تقاضای کافی و متنوعی از مردم و فعالیت‌ها را به وجود می‌آورند (Trip and Romein, 2013: 1). همچنین، می‌توان گفت که شهر خلاق، قدرت را از مسئولان، مدیران و نهادها به سرمایه اجتماعی و شهروندانی منتقل می‌کند که باید فعالانه در فرآیند برنامه‌ریزی شرکت کنند و ایده‌های موردنظرشان را در ساخت، طراحی، حمل نقل و ... به کار بندند (Musterd, 2010: 9). فلسفه شهر خلاق آن است که در هر شهری همیشه ظرفیتی بسیار بیشتر از آنچه ما در وهله اول تصور می‌کنیم، وجود دارد. اگر بتوانیم شرایطی فراهم کنیم که مردم بتوانند بر اساس تخیلات بلندپروازانه فکر، برنامه‌ریزی عمل کنند و فرصت‌های توسعه به طور مداوم تکامل یابد، می‌توانیم به تحقق شهر خلاق نزدیکتر شویم (مومنیان‌نجار و همکاران، ۱٤۰۲: ٤٥۹). در حال حاضر، چارچوب نظری برنامه‌ریزی از مفاهیم پیش‌بینی و آینده‌نگری گذر کرده، و به موضوع آینده‌پژوهی و آینده‌نگاری که وظیفه‌اش معماری آینده است، رسیده است (زالی و زمانی‌پور، ۱۳۹٤: ۲). در سال‌های اخیر، شناخت از وضعیت آینده و اثربخشی آن در برنامه‌ریزی‌ها، مورد توجه بسیاری از محققان، جامعه شناسان و مدیران قرار گرفته است (قهرمانی و همکاران، ۱٤۰۲: ۱۰۷). از نظر وندل بل[1]، آینده‌پژوهی

[1] - Bell

[Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir on 2026-10-31]

[DOI: 10.83252/geospa.2025.2.4154]

عبارت است از کشف یا ابداع، وارسی، ارزیابی و پیشنهادهایی که می‌توانند واقع شوند (ممکن)، یا احتمال وقوعشان وجود دارد (محتمل) و یا می‌باید واقع شوند (مطلوب)؛ با هدف عمومی حفظ و یا بهبود آزادی و رفاه نوع بشر است (ساسان‌پور و همکاران، ۱٤۰۰: ۷۹). شهرهای امروزی و آینده، سعی خواهند کرد محیطی را فراهم آورند که متخصصین راغب شوند در آن محیط زندگی کنند و در مقابل، تخصص خود را بدون دغدغه در اختیار جامعه قرار دهند. در واقع، متخصصین، هنرمندان، محققان و غیره در شهرهایی که محیط‌هایی دلچسب از نظر فرهنگی، نهادی، اجتماعی و اقتصادی داشته باشند، ساکن می‌شوند (صابری‌فر و نیت‌مقدم، ۱۳۹۷: ٦١٤).

پیشینه تجربی

پالوس و سومیا[1] (۲۰۲۱) در تحقیقی به بررسی و برنامه‌ریزی برای چگونگی هوشمندسازی و خلاقیت شهر کوچی در هند پرداختند. نتایج نشان می‌دهد شهر کوچی ترکیبی منحصربه فرد از قومیت، فرهنگ، معماری و آشپزی به دلیل تأثیر تجارت از سراسر جهان و مناطق مختلف هند است. بنابراین، کوچی این پتانسیل را دارد که فعالیت‌های خلاقانه و دانش‌بنیان را تحت‌تأثیر قرار دهد. . نتیجه مطالعه لنخو[2] (۲۰۲۰) در مطالعه‌ای با عنوان به سوی یک شهر خلاق فراگیر: شهر تاریخی جورج تاون، پنانگ چقدر آماده است؟، نشان می‌دهد جورج تاون به دلیل چالش‌های اجتماعی- مکانی و زمانی که شهر با توجه به رشد کالبدی با آنها روبه‌روست، نمی‌تواند ویژگی یک شهر خلاق موفق را داشته باشد. شوشانا و میلر[3] (۲۰۱۹) در مطالعه‌ای به بررسی راهبردهای شهر خلاق در نیویورک پرداختند. نتایج نشان داد در یک دهه گذشته شهرداری نیویورک در حوزه‌های سرگرمی شهری، محیط فرهنگی، کار و اشتغال، موفقیت‌های زیادی کسب کرده و از آنها برای جذابیت این شهر استفاده کرده است. غلامی و همکاران (۱٤۰۲) به سناریوهای تحقق شهر خلاق در شهر مشهد با تاکید بر شاخص کیفیت زندگی پرداختند. براساس نتایج نرم افزار سناریوویزارد، چهار سناریو قوی برای کلانشهر مشهد شناسایی و از میان ٤٤ وضعیت موجود در مورد تمام سناریوها، تعداد ۲۵٪ وضعیت ارتقا، ٪۲۹/۵۵ وضعیت ایستا و ٪٤۵/۵ وضعیت کاهشی دارند. سناریو مشهد خلاق با مطلوبیت ۱۱ عامل کلیدی و با عدد سازگاری ۵، محتمل ترین سناریو از نگاه متخصصان بوده و ایده آل ترین وضعیت در چشم انداز ۱۰ ساله جهت ایجاد شهر خلاق در کلانشهر مشهد را نشان می‌دهد. میرزایی و همکاران (۱٤۰۲) به تحلیل کارکرد ساختارهای اجتماعی- فرهنگی محرک و توسعه دهنده ی شهر خلاق موسیقی، مطالعه ی موردی: شهر سنندج پرداختند. یافته ها نشان می دهند که شهر خلاق موسیقی سنندج بر مبنای اکثر شاخص های مشاهده پذیر مولفه های قابلیت و استعداد سرمایه ی انسانی، تنوع فرهنگی-اجتماعی، سرمایه ی اجتماعی محرک و جاذبه های گردشگری ساختار اجتماعی-فرهنگی از کارکرد مناسب و قابل قبولی برخوردار است. دارابی (۱٤۰۲) به

1 - Paulose and Sowmia
2 - LengKhoo
3 - Shoshanah and Miller

[Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir on 2026-10-31]
[DOI: 10.83252/geospa.2025.2.4154]

تحلیل نظام مند بر ادبیات شهر خلاق و شناسایی مولفه ها و شاخص های آن پرداخته است. بر اساس نتایج مدل تحلیل شبکه، شاخص نوآوری با میزان (۰.۲۶۵) بیشترین تاثیر را در حرکت یک محله به سمت محله خلاق در شهر تهران را داراست. اما در میان شاخص های تاثیرگذار در حرکت به سمت شهر خلاق، شاخص های کیفیت زندگی و سرمایه اجتماعی به ترتیب با میزان ۰.۰۳۵ و ۰.۰۳۲ کمترین نقش و تاثیرگذاری را در تحقق شهر خلاق تهران دارا هستند. نادری دیزج و همکاران (۱۴۰۱) به بررسی وضعیت عوامل محلی موثر بر تحقق شهر خلاق میانه اندام مطالعه موردی: شهر بناب پرداختند. نتایج نشان داد که به ترتیب معیارهای غذا و گردشگری و تفریح، ارتباطات و IT، صنعت، صادرات، بازرگانی و خدمات، دانشگاه، تحقیقات و بهداشت – درمان، اجتماعی، فرهنگ و هنر، معماری– شهرسازی و مدیریتی در اولویت های اول تا هشتم و محلات ۵، ۱،۳،٤ و ۲ در اولویت اول تا پنجم قرار دارند. در نهایت پیشنهاد می شود تحقق شهر خلاق در بناب با محوریت گردشگری غذا و توسعه موقعیت ارتباطی و دانشگاهی صورت گیرد. صفایی و همکاران (۱٤۰۱) به گردشگری نقره ای و نقش آن در ایجاد شهر خلاق (مطالعه ی موردی: شهر رامسر) پرداختند. باتوجه به نتایج به دست آمده این طور مشاهده شد که حضور گردشگران نقره ای بر شاخص های شهر خلاق تاثیرگذار است و این تاثیرگذاری در جهت مثبت نیز می باشد. بیشترین تاثیر گردشگری نقره ای بر شاخص کیفیت زندگی می باشد. زیرساخت های شهری محرک توسعه اقتصادی و اجتماعی است باتوجه به نتایج حاصل از آزمون ها مشاهده شده است که گردشگری نقره ای بر میزان مشارکت و فعالیت جامعه محلی در شهر رامسر تاثیرگذاری ضعیف تری دارد. اردلان و همکاران (۱٤۰۱) به الگوی گردشگری خلاق مبتنی بر رویکرد بازآفرینی فرهنگ محور با تاکید بر ایده شهر خلاق پرداختند. با توجه به نتایج، الگوی گردشگری خلاق می تواند، با بهره گیری از تمرکز فرهنگی بر ظرفیت بالقوه فرایندهای خلاق در بافت تاریخی شهر خلاق سنندج، سبب رشد اقتصاد خلاق شود و امکان مشارکت بین گردشگران و ساکنان را فراهم آورد. سلیمانی (۱٤۰۰) به شناسایی و تحلیل عناصر موثر بر توسعه شهر خلاق در کلان شهرهای ایران (مطالعه موردی: کلان شهر تبریز) پرداخت. بررسی وضعیت مناطق مختلف شهر از نظر شاخص های شهر خلاق نیز نشان داد که مناطق ۱ و ۲ به دلیل تمرکز زیرساخت های خلاق و طبقه خلاق مانند استادان، دانشجویان، نخبگان و پزشکان، از نظر شاخص های شهر خلاق شرایط مناسب تری دارند. مصاحبی پور فرد و همکاران (۱٤۰۰) به شاخص سازی گردشگری خلاق شهری با رویکرد ایرانی اسلامی (مورد مطالعه شهر اصفهان) پرداختند. طبق نتیجه، ٤۸ مورد به علت عدم احراز نسبت روایی محتوایی حذف و ٦٦ زیر شاخص در قالب ٦ شاخص مورد تائید قرار گرفت. مجنونی‌توتاخانه (۱۳۹۹) به شناسایی و تحلیل پیشران‌های کلیدی موثر بر شکل‌گیری شهرهای خلاق میانه‌اندام با استفاده از آینده-پژوهی (مطالعه موردی: شهر بناب) پرداختند. یافته‌ها نشان داد که وضعیت سیستم شهر خلاق در بناب ناپایدار است. همچنین ۱٤ پیشران کلیدی، بیشترین مقدار تاثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم بر خلاقیت شهری بناب داشتند که از این تعداد، شش پیشران مربوط به طبقه خلاق و سه پیشران مربوط به زیرساخت‌های خلاق بوده است. نظم‌فر و همکاران (۱۳۹۷) به تحلیل عوامل کلیدی موثر بر برنامه‌ریزی شهر خلاق (مطالعه موردی: ارومیه) پرداختند. با توجه به نتایج نرم‌افزار میک‌مک، پانزده عامل به عنوان عوامل کلیدی انتخاب شدند که

[Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir on 2026-10-31]

[DOI: 10.83252/geospa.2025.2.4154]

بیشترین تاثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم را داشتند. از میان این عوامل، شش عامل به طبقه خلاق و سه عامل به زیرساخت‌های خلاقیت مربوطند که بیشترین تاثیر را بر قرارگرفتن ارومیه در مسیر تحقق شهر خلاق دارند.

نتایج حاصل از پژوهش‌های گذشته نشان می‌دهد پژوهشگران مختلف از دیدگاه‌های متفاوتی مبحث شهر خلاق را مورد مطالعه قرار داده-اند. در هر یک از این موارد، شاخص‌های متفاوتی مورد استفاده قرار گرفته است. چنانچه مشخص است در شهر چابهار تاکنون پژوهشی با این عنوان و با رویکرد آینده‌پژوهی صورت نگرفته است. در این راستا، با بهره‌مندی از نتایج پژوهش‌های پیشین، موضوع شناسایی شهر خلاق با رویکرد آینده پژوهی در شهر چابهار به انجام رسید که جنبه نوآورانه‌ای برای پژوهش محسوب می‌شود.

روش تحقیق

روش پژوهش، توصیفی – تحلیلی و از نظر نوع تحقیق کاربردی و از نظر ماهیت بر اساس روش‌های جدید علم آینده‌پژوهی، از نوع پژوهش‌های تحلیلی و اکتشافی است. روش گردآوری اطلاعات مورد نیاز پژوهش دو روش اسنادی و میدانی است. برای جمع-آوری داده‌های موردنیاز از روش مطالعات کتابخانه‌ای (جهت گردآوری پیشینه تحقیق و چارچوب نظری پژوهش) و برای شناسایی لیست اولیه پیشران‌های تغییر، عوامل کلیدی تغییر و نشانگرهای تغییر استفاده و این لیست اولیه در پانل خبرگان موردبحث و بررسی قرار گرفته است. همچنین، متغیرهای اصلی در قالب پرسشنامه محقق‌ساخته (به صورت ماتریس آثار متقابل)، به روش تکنیک دلفی[1] برای انعکاس نظرات خبرگان (۲۲ کارشناس) (و در مراحل بعدی استفاده در تعیین پیشران‌های بحرانی)، جمع‌آوری و تحلیل شده است. شاخص‌ها شامل ۷ بعد؛ تسهیلات و خدمات کارکردی، گردشگری، اوقات فراغت و رفاهی، حمل و نقل، طبقه خلاق، زیست‌محیطی، سیاسی و بهداشتی و اجتماعی هستند. جامعه آماری شامل ۲۲ نفر از خبرگان (مسئولان و کارشناسان و دانشگاهی متخصص در حوزه‌های جغرافیا، شهرسازی و آینده‌پژوهی) بوده اند که به نمونه گیری هدفمند به روش گلوله برفی انتخاب گردید. برای تحلیل داده‌ها از تکنیک‌های آینده‌پژوهی مانند: تجزیه و تحلیل نیروهای پیشران در منطقه مورد مطالعه، تکنیک تحلیل اثرات متقاطع[2] و نرم‌افزار آینده‌پژوهی میک‌مک[3] استفاده شد.

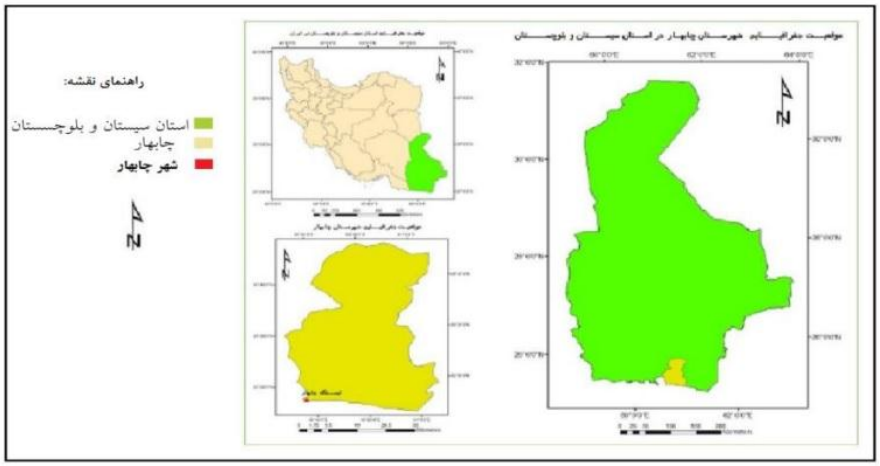
منطقه مورد مطالعه

[1] -Delphi Techniques
2 -Cross-Impact Analysis
3 -Mic Mac

[Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir on 2026-10-31]

[DOI: 10.83252/geospa.2025.2.4154]

چابهار در منتهی‌الیه جنوب شرقی ایران در کنار آب‌های گرم عمان، در ٦٠ درجه و ٣٧ دقیقه طول شرقی و ٢٥ درجه و ١٧ دقیقه عرض شمالی واقع شده است. از شمال به شهرستان‌های سرباز و قصر قند از جنوب به دریای عمان از شرق به پاکستان و از غرب به شهرستان کنارک محدود می‌شود (شکل ١) (کریمیان‌بستانی و همکاران، ١٣٩٩: ١٣٤). طبق سرشماری نفوس و مسکن سال ١٣٩٥، جمعیت شهر چابهار ١٠٦٧٣٩ نفر است (سرشماری عمومی نفوس و مسکن شهر چابهار، ١٣٩٥).

شکل ١: محدوده مورد مطالعه پژوهش

یافته‌های تحقیق

در این پژوهش، تعداد ٤٩ عامل (حوزه‌های تسهیلات و خدمات کارکردی، گردشگری، اوقات فراغت و رفاهی، حمل و نقل، طبقه خلاق، زیست‌محیطی، سیاسی و بهداشتی و اجتماعی) از طریق مطالعات پویش محیطی و تکنیک دلفی، به عنوان عوامل تاثیرگذار بر روند آینده شهر خلاق چابهار استخراج شده‌اند که این عوامل را می‌توان در جدول ١ مشاهده نمود.

جدول ١: شاخص‌های تاثیرگذار در شکل گیری شهر خلاق شهر چابهار

کد	شاخص ها
Var1	سطح و سرانه مراکز تجاری و خرید
Var2	تعداد مراکز تجاری و خرید نسبت به جمعیت
Var3	میزان رضایتمندی مخاطبان
Var4	کیفیت ارائه خدمات

[Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir on 2026-10-31]

[DOI: 10.83252/geospa.2025.2.4154]

Var5	تعداد هتل ها و مراکز اقامتی
Var6	تعداد امکانات تفریحی
Var7	میزان برخورداری از مواضع گردشگری (موزه ها و غیره)
Var8	کل زیربنای فضای ورزشی
Var9	بررسی وضعیت ارائه خدمات حمل و نقلی
Var10	تعداد بازارچه های محلی
Var11	تعداد پایان های مسافربری
Var12	کیفیت هتل ها از منظر تعداد ستاره
Var13	پزشکان و متخصصان
Var14	تعداد بازدیدکنندگان در سال از مواضع گردشگری
Var15	تعداد مغازه های فروش اغذیه سنتی و صنایع غذایی سنتی
Var16	تعداد مراکز مذهبی به نسبت جمعیت
Var17	سطح و سرانه مراکز مذهبی
Var18	تعداد بیمارستان
Var19	تعداد آزمایشگاهها و داروخانه‌ها
Var20	تعداد کانونهای پروش فکری کودکان و نوجوانان
Var21	تعداد فرودگاهها
Var22	مرکز بهداشتی درمانی شامل درمانگاه،کلینیک،پلیکلینیک
Var23	تعامل دولت با بخش خصوصی و شهروندان،
Var24	گذر از حکومت به حکمرانی خوب شهری
Var25	داشتن نظام بوروکراسی خلاق
Var26	تعداد مراکز فرهنگی و هنری به نسبت جمعیت
Var27	اساتید دانشگاه
Var28	تعداد مهندسان نظام مهندسی
Var29	تعداد وکلای دادگستری
Var30	وجود یا عدم وجود رویدادهای فرهنگی و هنری
Var۳۱	داشتن محیط مطبوع و لذت بخش برای جذب طبقهٔ خلاق
Var۳۲	تعداد متقاضیان کار ثبت نام شده با مدرک لیسانس و بالاتر
Var۳۳	میزان رضایتمندی از برگزاری رویدادهای فرهنگی
Var۳٤	عداد مراکز نگهداری سالمندان و معلولین
Var۳۵	تعداد بازدیدکنندگان از سینما
Var۳٦	تعداد مراکز پرتونگاری و توانبخشی
Var۳۷	تعداد تعاونیهای فعال مسکن
Var۳۸	تعداد کلینیکهای مددکاری اجتماعی
Var۳۹	تعداد همیاران سلامت روان اجتماعی
Var٤۰	سطح و سرانه هتل ها و مراکز اقامتی
Var٤۱	نظام یکپارچهٔ مدیریتی با رویکرد مشارکت محور

[Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir on 2026-10-31]

[DOI: 10.83252/geospa.2025.2.4154]

Var٤٢	سطح و سرانه هتل ها و مراکز اقامتی
Var٤٣	میزان رضایتمندی از تنوع گونه های حمل و نقل عمومی
Var٤٤	داشتن مدیران ریسک پذیر
Var٤٥	بررسی نحوه خدمات رسانی حمل و نقل عمومی در ساعات مختلف (صبح زود یا شب)
Var٤٦	شاغلان فعالیت های مالی و بیمه
Var٤٧	طراحی مناسب فضای شهری
Var٤٨	بسترهای خلاق (دانشگاه خلاق، مدارس خلاق و غیره) ایده های خلاقانهٔ حفاظت از محیط زیست
Var٤٩	استفادهٔ بیشتر از صنایع خلاق به جای صنایع سنگین و آلوده کننده

در این مرحله با ایجاد ماتریسی از عوامل کلیدی به شناسایی نیروهای پیشران در بین عوامل کلیدی اقدام شد. ٤٩ عامل کلیدی که توسط نخبگان شناسایی شده‌اند در یک ماتریس ٤٩ در ٤٩ تنظیم شد. برای شناسایی نیروهای پیشران از بین عوامل کلیدی از روش تاثیر متقاطع به کمک نرم افزار میک مک استفاده شده است. بر مبنای جدول ۲، شاخص پرشدگی ماتریس ۸۳ درصد بیانگر برخوردار بودن سیستم از وضعیت ناپایدار می باشد زیرا عوامل انتخاب شده تأثیر زیاد و پراکنده ای بر یکدیگر داشته اند. یافته ها نشان می دهد ۳۹٤ رابطه از مجموع ۲۰۰۷ رابطه قابل ارزیابی در ماتریس، عدد صفر بوده که بیانگر آن است عوامل بر همدیگر تأثیر نداشته یا از همدیگر تأثیر نپذیرفته‌اند. ۳٥٦ رابطه از مجموع ۲۰۰۷ رابطه قابل ارزیابی در ماتریس، تاثیر کمی نسبت به هم داشته‌اند (زیرا میزان ارتباط عدد یک است). ٤۹٥ رابطه از مجموع ۲۰۰۷ رابطه قابل ارزیابی در ماتریس، تأثیرگذار نسبتاً قوی داشته‌اند (زیرا میزان ارتباط عدد دو بوده است) و ٤۸۰ رابطه از مجموع ۲۰۰۷ رابطه قابل ارزیابی در ماتریس، از تاثیرگذاری و تاثیرپذیری زیادی برخوردار بوده-اند (زیرا میزان ارتباط عددشان ۳ بوده است) و مابقی یعنی ٦٤۰ رابطه از مجموع ۲۰۰۷ رابطه قابل ارزیابی در ماتریس، روابط پتانسیلی و غیرمستقیم عامل‌ها بوده است (زیرا میزان ارتباط عددشان ٤ بوده است).

جدول ۲: تحلیل اولیه داده‌های ماتریس اثرات متقابل (MDI۱)

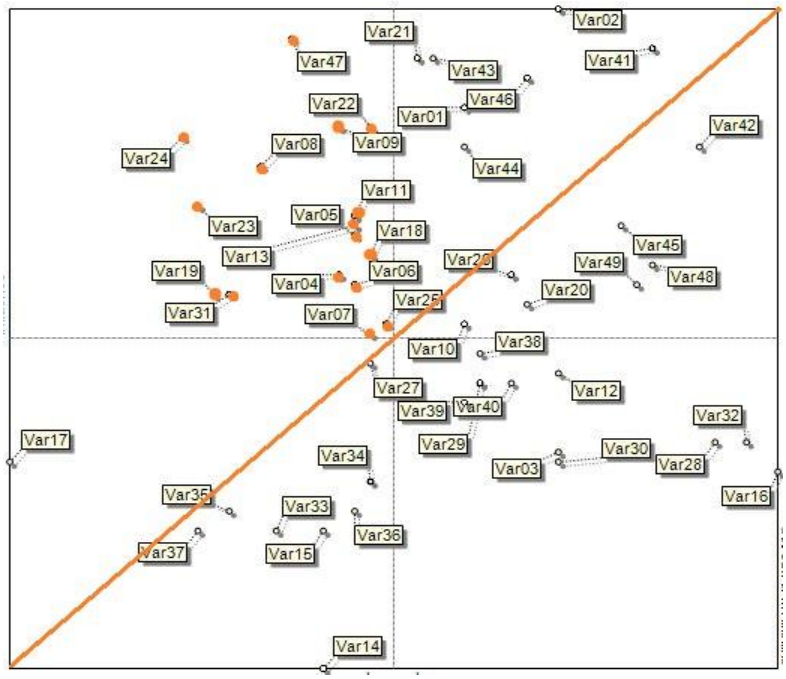
شاخص	ابعاد ماتریس	تعداد تکرار	تعداد صفر	تعداد یک	تعداد دو	تعداد سه	تعداد چهار	جمع کل	درصد پرشدگی
مقدار	٤۹	۲	۳۹٤	۳٥٦	٤۹٥	٤۸۰	٦٤۰	۲۰۰۷	۸۳

در شکل ۲، شاخص‌های تاثیرگذار شهر خلاق در چابهار نشان داده شده است، یافته‌ها نشان داد که شاخص‌های مورد نظر در تمامی مناطق نمودار توزیع شده است و حاکی است که برخی از شاخص‌ها، بیشترین تاثیر و برخی کمترین تاثیر را دارند.

[1]-Matrix of Direct Influences Characteristics

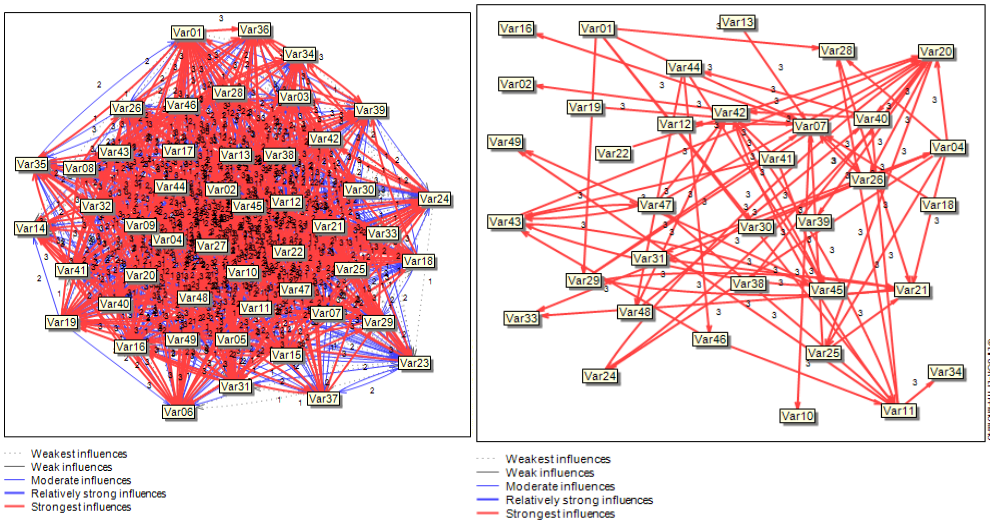
[Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir on 2026-10-31]

[DOI: 10.83252/geospa.2025.2.4154]

شکل ۲: موقعیت قرار گیری هر کدام از عوامل در تاثیر گذاری و تاثیر پذیری به صورت مستقل

در شکل‌های ۳ و ٤ نیز می‌توان میزان همبستگی بین شاخص‌ها را مشاهده کرد؛ هر چه میزان همبستگی بین شاخص‌ها بیشتر باشد، درجه رنگ خط ارتباط آنها با یکدیگر قرمزتر و بیشتر و هر چقدر همبستگی پایین‌تر، رنگ خط ارتباطی بین اندیکاتورها نازک تر و به رنگ آبی خواهد بود. وضعیت ارتباط بین نشانگرها در حالت‌های ۱۰۰٪ و ۵٪ بدین‌گونه است. جدول ۳، مهم‌ترین عوامل کلیدی و نیروهای پیشران در رابطه با شهر خلاق چابهار را نشان می‌دهد.

[Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir on 2026-10-31]

[DOI: 10.83252/geospa.2025.2.4154]

اشکال ۳ و ٤: نمودار گرافیکی روابط شاخص ها در تاثیرگذاری ۵۰ و ۱۰۰ درصد

جدول ۳: شاخص های تاثیر گذار شهر خلاق در شهر چابهار

۱	کیفیت ارائه خدمات	۹	تعداد بیمارستان
۲	تعداد هتل ها و مراکز اقامتی	۱۰	تعداد آزمایشگاهها و داروخانه‌ها
۳	تعداد امکانات تفریحی	۱۱	مرکز بهداشتی درمانی شامل درمانگاه،کلینیک،پلیکلینیک
٤	میزان برخورداری از مواضع گردشگری (موزه ها و غیره)	۱۲	تعامل دولت با بخش خصوصی و شهروندان،
۵	کل زیربنای فضای ورزشی	۱۳	گذر از حکومت به حکمرانی خوب شهری
٦	بررسی وضعیت ارائه خدمات حمل و نقلی	١٤	داشتن نظام بوروکراسی خلاق
۷	تعداد پایان های مسافربری	۱۵	داشتن محیط مطبوع و لذت بخش برای جذب طبقهٔ خلاق
۸	پزشکان و متخصصان	١٦	طراحی مناسب فضای شهری

نتیجه‌گیری

مفهوم شهر خلاق بیش از دو دهه است که وجود دارد و مفهوم‌سازی خلاقیت به عنوان یک نیروی تغییردهنده قدرتمند، پویایی جدیدی را در روابط فضایی ایجاد کرده است. امروزه برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری به شیوه‌های قبل پاسخگو نیست و شهرها با عدم‌قطعیت‌های فراوانی مواجه‌اند. در سال‌های اخیر، مفهوم شهر خلاق به یکی از مباحث پرطرفدار نزد صاحب‌نظران، محققان و تصمیم‌سازان بدل شده است؛ بطوریکه، اکثر شهرهای معتبر توجه خود را به سوی سیاست-های شهر خلاق معطوف کرده‌اند. هم مطالعات آکادمیک و هم اسناد سیاسی بر شهرهای بزرگ و کلانشهرهایی تمرکز دارند که بتوانند آستانه تقاضای کافی و متنوعی از مردم و فعالیت‌ها را به وجود می‌آورند. در نتیجه، این تحقیق با تحلیل ۷ بعد تسهیلات و خدمات کارکردی، گردشگری، اوقات فراغت و رفاهی، حمل و نقل، طبقه خلاق، زیست‌محیطی، سیاسی و بهداشتی و اجتماعی و ١٦ عامل کلیدی مهم، در جهت ترسیم آینده شهر خلاق چابهار در افق ١٤٣٠ انجام شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که وضعیت متغیرها از بحرانی و نامطلوب بودن وضعیت شهر خلاق چابهار حکایت می‌کند. با این وضعیت، شهر چابهار با وجود زیرساخت‌های مناسب فرهنگی، مذهبی، دانشگاهی و ... آمادگی تبدیل به شهر خلاق را در کوتاه‌مدت ندارد ولی، ظرفیت تبدیل شدن به شهر خلاق را داراست. درحالی‌که، با مزیت‌های نشـــأت گرفته از شـــهر خلاق و ایجـــاد زمینه‌های لازم، می‌توان شـــهر چابهار را به یک شـــهر خلاق تبدیل نموده و با اســـتفاده از مزایای شهر خلاق، رفاه شـــهروندان را در آینده افزایش داد. لازم به ذکر است که برخی از پیشران‌ها با

[Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir on 2026-10-31]

[DOI: 10.83252/geospa.2025.2.4154]

توجه به اینکه در مقیاس ملی جای می‌گیرند، توان مدیریت محلی برای ارتقاء آنها محدود می‌باشد، اما می‌توان با انجام برنامه‌ریزی‌های محلی، پیشران‌هایی را که به حوزه مدیریت محلی تعلق دارند، تقویت نمود.

References

- Ardalan, S., Ziyari, K., Saeidi Rezvani, N., & Habibi, K. (2022). Creative tourism model based on a culture-oriented regeneration approach with emphasis on the idea of a creative city. Tourism and Development, 11 (1), 35–52.

- Akbari, P., Habibi, K., & Ahmadi, M. (2022). Explaining and evaluating the regeneration of urban creative spaces' economy based on branding (Case study: Sanandaj city). Geography and Urban Space Development, 9*(1), 33–52.

- Akrassardashti, A., & Sajadzadeh, H. (2021). Measuring and evaluating the quality of urban pedestrian pathways from the perspective of a creative city: Case study of central pedestrian street of Rasht metropolis. Armanshahr Architecture and Urban Development, 14 (34), 169–181.

- Amir Sarvari, Sh., & Ramezani, M. E. (2023). Assessing the environmental capacity of Tabriz city in the formation of a creative city. *Applied Research in Geographical Sciences, 23 (70), 109–124.

- Beik-Babaei, B., & Hoseini Motlagh, J. (2023). An analysis of creative city policy-making in Chaharmahal and Bakhtiari Province. Urban and Regional Policy, 2 (5), 66–84.

- Pourbagheri, A., Taghvayi, M., & Hayrapetyan, V. (2023). An analysis of factors influencing creative city development (Case study: Shiraz). Geographical Space, 23 (83), 1–23.

- Darabi, M. (2023). Ranking neighborhoods of Tehran with emphasis on achieving a creative city using Richard Florida's theory. Urban Sociological Studies, 13 (46), 81–106.

- Zali, N., & Zamani-Pour, M. (2015). Systemic analysis of strategic variables of regional development in scenario-based planning (Case study: Mazandaran Province). Journal of Land Use Planning, 7 (1), 1–28.

- Sasanpour, F., Partovi, S. K., & Zamani Moghadam, A. (2021). Analysis of spatial–physical transformations on the sustainable future of Tehran's District 22. Future Cities Outlook, 2 (2), 77–90.

- Soleimani, A. (2021). Identifying and analyzing factors affecting the development of creative cities in Iranian metropolises (Case study: Tabriz). Physical Development Planning, 8*(1), 99–110.

- Saberi-Far, R., & Nejat-Moghadam, S. (2018). Assessing the success of achieving creative and innovative cities (Case study: Ferdows city). *Human Settlements Planning Studies, 13 (3), 613–627.

[Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir on 2026-10-31]

[DOI: 10.83252/geospa.2025.2.4154]

- Safaei Pour, M., & Jafari, Y. (2021). Analyzing the status of creative tourism components in Tabriz metropolis as the capital of Islamic tourism countries. Applied Research in Geographical Sciences, 21 (60), 107–126.

- Safaei Pour, M., & Hajipour, N. (2022). Measuring and evaluating the level of urban creativity based on Iranian–Islamic components in Dezful city. Geographical Studies of Coastal Areas, 3 (2), 1–25.

- Safaei, F., Tabrizi, N., & Ramezanzadeh Lasbouei, M. (2022). Silver tourism and its role in creating a creative city (Case study: Ramsar city). *Urban Structure and Function Studies, 9 (30), 235–253.

- Tahmasbi-Moghadam, H., Piri, E., Rasoulzadeh, Z., & Vaez Livari, M. (2023). Spatial analysis of the realization of creative city indicators in urban neighborhoods (Case study: Zanjan city). Applied Research in Geographical Sciences, 23 (70), 177–194.

- Gholami, A., Asadi, R., & Heydari Tasheh-Kaboud, A. (2023). Scenarios of realizing a creative city in Mashhad with emphasis on quality of life indicators. Geography and Urban Space Development, 10 (2), 57–74.

- Ghorbanian Tabrizi, M. R., Pourmohammadi, M. R., & Hossein Zadeh Dalir, K. (2023). Evaluating urban public spaces through the lens of creative public space using SWOT model (Case study: Tabriz metropolis). Geographical Space, 23 (82), 1–33.

- Ghorbani Parham, A. (2023). Correlating indicators affecting creative city architecture with urban and regional sustainable development (Case study: Kerman city). Regional Geography and Futures Studies, 1 (1), 33–46.

- Karimian-Bastani, M., Mir, M., & Shahraki, D. (2020). The role of Chabahar and its special economic zone in the development of peri-urban settlements Development of Peri-Urban Spaces, 2 (2), 129–142.

- Lotfi, S., & Abbasi, S. (2021). Feasibility analysis of creative city realization in intermediate cities (Case study: Sari). Journal of Geographical Spatial Planning, 11 (40), 19–40.

- Majnooni Toutakhaneh, A. (2020). Identifying and analyzing key drivers of creative city formation in medium-sized cities using futures studies (Case study: Bonab city). City Identity, 14 (3), 75–88.

- Mosahabi Pourfard, M., Khademhosseini, A., Saberi, H., & Mokhtari Malekabadi, R. (2021). Developing urban creative tourism indicators with an Iranian–Islamic approach (Case study: Isfahan). Tourism and Development, 10 (4), 1–17.

- Molamirzaei, R., & Sajadzadeh, H. (2022). Explaining the framework for developing historical urban cores based on the creative city approach (Case study: Historical core of Hamedan). Geography and Environmental Planning, 33 (2), 137–146.

- Momenian-Nejar, A., Mirgholami, M., & Balali Eskooyi, A. (2023). A quantitative and qualitative meta-analysis of research papers on creative city in Tehran metropolis. Applied Research in Geographical Sciences, 23 (70), 455–486.

- Mirzaei, M., Habibi, K., & Saeidi, M. (2023). Analysis of socio-cultural structures as stimulants for creative music city development: Case study of Sanandaj. Urban Structure and Function Studies, 10 (34), 131–153.

[Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir on 2026-10-31]

[DOI: 10.83252/geospa.2025.2.4154]

- Naderi-Dizaj, B., Panahi, A., Teymouri, I., & Valizadeh, R. (2022). Examining the status of local factors influencing realization of creative medium-sized cities (Case study: Bonab). Geography (Scientific Quarterly of Iranian Geographical Association), 20 (74), 69–84.

- Nazmfar, H., Aftab, A., Ghafari Gilandeh, A., & Mousavi, M. (2018). Analyzing key factors influencing creative city planning (Case study: Urmia). Urban Planning Geography Research, 6 (1), 1–22.

- Chang, J.-Y. (2019). State participation and artistic autonomy in creative city making, Environment and Planning A: *Economy and Space*, Vol. 51, No. 1, pp. 226-243.

-Florida, R. L. (2004), *Cities and the creative class*, London: Rutledge.

-Lavoie, C., Abdulnour, G. (2015). How to define a creative SME. *IFAC-PapersOnLine*,48(3), 910-915.

-LengKhoo, S., (2020). Towards an inclusive creative city: How ready is the Historic City of George Town, Penang? City, *Culture and Society*, Volume 23, December 2020, 100367.

-Mouratidis, K. (2021). Urban planning and quality of life: A review of pathways linking the built environment to subjective well-being, *Cities* 115 (2021), 103229.

-Musterd, S, (2010). *The Creative Cultural knowledge city some conditions*, paper presented at the university of Kaiserlautern.

-Paulose, N.K, Sowmia, Ph., (2021). "City profile: Kochi, city-region - Planning measures to make Kochi smart and creative", *Cities*, Available online 1 July 2021, 103307.

-Shoshanah, B.D., Miller, G., (2019). "Creative city strategies on the municipal agenda in New York, City", *Culture and Society*, Vol. 17, PP. 26- 37.

-Trip J.J., Romein. A (2013). Creative City Policy and the Gap with Theory, *European Planning Studies*, DOI: 10.1080/ 09654313. 2013.790592.

-Vickery, Jonathan. (2011). beyond the creative cities- Cultural policy in an age of scarcity, for made: a center for place making Birmingham, Birmingham.

[Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir on 2026-10-31]

[DOI: 10.83252/geospa.2025.2.4154]

Identifying the Creative City with a Foresight Approach: The Case of Chabahar in Horizon 1430 (2051)

Shahbakhsh Raeisi

Farhangian University, Zahedan, Iran

Abstract

Moving towards the creation and realization of a creative city is very necessary and important due to the city's position as the place where knowledge society bases are formed, and the importance and focus of cities in economic development. This research aims to investigate the future situation of the creative city of Chabahar using the future-research approach in the horizon of 1430. The research method is descriptive-analytical in terms of the type of applied research and exploratory in terms of its nature. The required information was collected through survey and documentary studies. In the survey method, Delphi technique was used in the form of a group of 22 experts (officials, experts and academicians specializing in the fields of geography, urban planning and future research). To analyze the data and information, the interaction analysis method was used in the Mic Mac software. The results of the research indicate that first 49 factors as key factors in 7 dimensions; functional facilities and services, tourism, leisure and welfare, transportation, creative class, environmental, political, health and social; It was identified as the future creative city of Chabahar. Based on the results, 16 main factors were identified and specified as key drivers in the formation of the creative city with the future-research approach of Chabahar city.

Keywords: Creative city, future study, mic-mac, Chabahar city.

Introduction

Cities have always served as centers of invention and creative innovation (Safaipour & Hajipour, 2022: 5). In order to effectively meet the evolving demands of contemporary societies, they require creative thinking, the presence of attractive and innovative urban spaces and environments, as well as creative leadership (Mouratidis, 2021: 22). The creation of a desirable urban environment requires the utilization of indigenous and local knowledge and skills. Mumford argues that in the early city, numerous relationships existed that gave rise to social innovations and creativity in urban life. From his perspective, the city is the manifestation of civilization, which over centuries has generated numerous innovations. The presence of a well-designed public space within the city can provide a favorable foundation for attracting the creative class and facilitating the activities of this social group (Akarasardashti & Sajadzadeh, 2021: 170).For the development of a creative city, it is essential to identify and determine the key elements of creativity so that, by relying on driving forces, cities can be transformed from a static condition into dynamic and vibrant urban centers (Majnooni-Toutakhaneh, 2020: 76). Chabahar, located in the southeast of the country, is a tourism destination endowed with abundant natural, cultural, social, and other potentials. By fostering and expanding these capacities in the field of tourism, Chabahar can emerge as a significant tourism hub both in Iran and globally. Among the city’s natural tourist attractions are its rocky coastline, mud volcanoes, mangrove forests, the Pink Lagoon, Martian Mountains, Gazdivo caves, the short-muzzled crocodile habitat, blowholes, sunrise and sunset sceneries, turtle nesting

[Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir on 2026-10-31]

[DOI: 10.83252/geospa.2025.2.4154]

beaches, and the Tis Cave. In addition, Chabahar is home to historical attractions such as forts, cemeteries, and traditional houses.

Materials and methods

The research method is descriptive–analytical; in terms of type, it is applied, and in terms of nature, it is classified as an analytical and exploratory study based on emerging methodologies in futures studies. The data collection process relied on both documentary and field methods. For gathering the required information, library studies were employed to compile the research background and theoretical framework, while the initial list of driving forces of change, key factors of change, and change indicators was identified and subsequently discussed and examined within an expert panel. Furthermore, the main variables were collected and analyzed through a researcher-designed questionnaire (in the form of a cross-impact matrix), applying the Delphi technique to reflect the views of experts (22 specialists). This was also later used to identify critical drivers. The indicators encompass seven dimensions: functional facilities and services, tourism, leisure and welfare, transportation, the creative class, environmental factors, as well as political, health, and social dimensions.

Discussion and results

In this study, a total of 49 factors—covering the domains of functional facilities and services, tourism, leisure and welfare, transportation, the creative class, environmental, political, health, and social dimensions—were identified through environmental scanning and the Delphi technique as influential elements shaping the future trajectory of Chabahar as a creative city. The 49 key factors identified by experts were organized into a 49 × 49 matrix. To determine the driving forces among these key factors, the cross-impact analysis method was employed using MICMAC software.

The findings indicate that, out of the 2,007 assessable relationships in the matrix, 394 were assigned a value of zero, suggesting no mutual influence between the respective factors. A total of 356 relationships were characterized by low influence (value of one), while 495 relationships exhibited relatively strong influence (value of two). Moreover, 480 relationships demonstrated significant mutual influence (value of three). The remaining 640 relationships, with a value of four, represent potential and indirect interactions among the factors.

Conclusion

This research, through the analysis of seven dimensions—functional facilities and services, tourism, leisure and welfare, transportation, the creative class, environmental, political, health, and social—and sixteen key factors, was conducted to envision the future of Chabahar as a creative city by the horizon year 2051 (1430 in the Iranian calendar). The findings reveal that the current state of variables indicates a critical and unfavorable situation for Chabahar’s transformation into a creative city. Under such conditions, despite the presence of suitable cultural, religious, academic, and other infrastructures, Chabahar lacks the readiness to become a creative city in the short term. Nevertheless, it possesses the potential for such a transformation. By leveraging the advantages of a creative city and establishing the necessary foundations, Chabahar could evolve into a creative city, thereby enhancing citizens’ welfare in the future. It should be noted that some of the driving forces are situated at the national level, thus limiting the capacity of local governance to enhance them. However, through local planning, those drivers that fall within the scope of local management can be strengthened.

[Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir on 2026-10-31]

[DOI: 10.83252/geospa.2025.2.4154]